

Život ve zdech galerie

Jeden z nejpopulárnějších současných umělců, Belgičan Carsten Höller, proměnil v rámci své výstavy *Leben* vídeňskou Thyssen-Bornemisza Art Contemporary v podivnou relaxační zónu nabízející řadu obyčejných, nicméně v kontextu galerie zcela neobvyklých zkušeností. Název výstavy je skutečně předzvěstí toho, že v galerii můžeme žít svůj každodenní život se vším, co k tomu patří: ve vysokozdvizné posteli se můžeme vyspat (*Elevator Bed*, 2010), vyčistit si zuby pastou údajně zesilující intenzitu našeho nočního snění (*Insensatus Vol.1 Fig.1*, 2013-2014, s Benem Gorhamem), ve sprše se osprchovat a ve speciálním bazénku napuštěném vodou o silné koncentraci soli a teplotě 35,5°C si můžeme zaplavat (nebo spíše nechat se nadnášet, neboť hustota substance nás nenechá klesnout ke dnu) (*High Psycho Tank*, 2014). Vedle tělesné i duchovní očisty pak tento luxusní hotýlek nabízí estetické pozvnesení i myšlenkovou stimulaci ve formě dalších uměleckých děl určených pouze ke kontemplaci, nikoli interakci. Ta jako by nám otevírala dveře do říše divů, v níž známé věci jsou příliš velké, nebo snad rozměrem obyčejné, ale zvláště fungující. Jde například o dvojici obřích ptačích klecí zavěšených na vahách, tak aby byla soustava vychýlena z rovnovážné horizontální pozice vždy, když ptáci v jedné či druhé kleci vzlétnou (*Birds*, 2006/2014). Podobně snovými jsou pak například objekty v zahradě: dvě přerostlé houby - jedna mladá a jedna stará - mají klobouky složené z několika různých druhů hub najednou. V celé této velmi klidné a rozjímavě naladěné konstelaci pak jako poměrně cizorodý prvek působí rozměrná dvoukanálová projekce filmu *Fara Fara* (2014, s Manssem Manssonem) dokumentující dvě soupeřící hvězdy současné konzerní hudební scény.

Základním principem práce Carstena Höllera je zcela očividně divácká participace. Nikoli bez důvodu je tedy spojován s teorií vztahové estetiky formulované koncem 90. let Nicolasem Bourriaudem, který si všiml stále častějšího fenoménu v současném umění, kdy forma díla je spoluutvářena návštěvníky galerie a sociální interakcí mezi nimi navzájem. Höllerova díla lze sice sledovat z povzdálí, vždy si však přinejmenším představíme jejich reálné použití, při němž objekty nabývají své zamýšlené formy i významu. Autor nabízí předměty běžné potřeby, jejichž prostřednictvím prožijeme známou zkušenost novým způsobem, a tak zdánlivě vstupuje do meziooborového konceptuálního pole, v němž se pohybují i někteří současní designéři, zejména ti, kteří působí v oblasti tzv. kritického designu a hledají alternativní scénáře každodennosti. Nezáleží na tom, zda tito designéři jsou ve skutečnosti spíše umělci (protože jejich návrhy často nejsou určeny pro masovou výrobu) nebo zda Höller je ve skutečnosti

designérem (protože vymýšlí postele a sprchy). Důležité nyní je, že právě Carsten Höller si vybral právě kontext umění pro prezentaci své tvorby.

A co to tedy znamená... Že ačkoli usiluje o spojení umění se životem (jako už tolik avantgardních, neoavantgardních i současných umělců před ním), nedosáhne ho, dokud jeho tvorba nepřekročí práh hermeticky uzavřené laboratoře, jíž je jakákoli umělecká instituce. Návštěvníci galerie plující na hladině bazénku jako by byly bílými myšičkami, které si sice díky své vysoce vyvinuté inteligenci uvědomují vlastní zkušenost, ta však zůstane pevně spjata s umělým galerijním prostředím. Noc v galerii zůstane experimentem a prožitek, který si divák odnese, bude ve výsledku především estetický.

Leda, že... Leda, že se sami naučíme dívat se na věci jinak. Že přestaneme vnímat instituce světa umění jako chrámy krásy a vědění a budeme je považovat za veřejný prostor, jehož stěny jsou propustné a jehož obsah může skutečně ovlivnit to, co děláme a jak to děláme tam venku. Umění i design dnes sahají za hranice mnoha různých oborů a bylo by snad na čase, aby i galerie mohly fungovat jako inkubátory společensky relevantních a v běžném životě prakticky uplatnitelných myšlenek, v nichž nebudou opravdovými aktéry pouze umělci. Stačilo by změnit způsob, jakým o umění či designu přemýšlíme, stačilo by, aby instituce jinak komunikovaly.

Výstava *Leben* Carstena Höllera je zatím ještě světem sama pro sebe. A možná, že to tak Höllerovi stačí - přece jen, jak už jsme řekli, za stávajících podmínek si vybral být umělcem. Význam estetické zkušenosti samozřejmě nelze podceňovat a nelze tvrdit, že pro diváka - ať už objekty použije, nebo nikoli - nemůže být výstava obohacující. Je prostorově velkoryse pojatá, díla jsou monumentální, už jen vizuálně velmi působivá. Odhlédneme-li od drobné nekonzistence způsobené nelogickým zařazením filmu *Fara Fara* do kurátorského výběru, je těžké Höllerově vídeňské prezentaci z koncepčního i produkčního hlediska něco vytknout. Jde zkrátka o vydařenou výstavu umění, které balancuje na hranici designu, ale z důvodu přetrvávajícího myšlenkového i institucionálního oddělení jednotlivých oborů se za ni zatím nedostane. Bude nám muset stačit Carsten Höller - "pouhý" umělec.

**Carsten Höller, *Leben*, Thyssen-Bornemisza Art Contemporary
Augarten, Vídeň, 10.7. - 23.11.2014**

